

Татјана КАТИЋ*
Историјски институт
Београд

Драгана АМЕДОСКИ*
Историјски институт
Београд

КАРАВАНЦИЈЕ НАХИЈЕ ПЕТРУШ ИЗ ЛЕВЧА 1502. ГОДИНЕ**

Анстракт: Циљ објављивања једног дела фрагментарног пописа караванција Румелије из 1502. године јесте да укаже на значај овог документа за проучавање организације робног саобраћаја, трговачких путева и учешћа Влаха – кириција у караванској трговини на Балкану у време Османског царства. Оно што је нетипично за ову врсту дефтера, а може се наслутити већ из самог наслова рада, јесте да су караванције пописиване по нахијама које су биле устројене на другачији начин од истоимених нахија у тимарским пописима. Караванцијску нахију Петруш чинила је сама област Петруша у Крушевачком санџаку, али и села на простору данашњег Левча и Темнића у Смедеревском санџаку.

Кључне речи: караван, караванције, 16. век, Петруш, Левач, Османско царство.

Транспорт караванима од давнина је био основни начин преноса робе копно¹. Каравански саобраћај на Балкану у средњем веку и касније у време Османског царства био је у рукама Влаха – поносника, понесара,

* tatjana.katic@iib.ac.rs

* dragana.amedoski@iib.ac.rs

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Од универзалних царстава ка националним државама: друштвене и политичке промене у Србији и на Балкану* (Ев. бр. 177030).

¹ Више о пореклу појма караван: М. Zeki Pakalın, *Kervan*, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, II, İstanbul 1993, 243–245; С. Orhonlu, *Kârwan*, Encyclopedia of Islam, third impression, Volume IV, Leiden 1997, 676–679.

односно кириција. Влахе и њихове коње, познате по великој носивости и издржљивости, користили су за своје потребе средњовековни владари, властела, манастири и трговци.² За пренос трговачке робе уобичајено су ангажоване кириције из села која су се налазила у близини најфреквентнијих саобраћајница. Стога, османски пописи кириција/караванција, сачињени према местима њиховог пребивалишта, омогућавају истраживачима да реконструишу мрежу трговачких путева. Таквих пописа за наше крајеве сачувано је веома мало и до сада нису коришћени у домаћој науци. Ми знамо за два пописа, оба сачувана у фрагментима; један из 1500. године,³ који нам је био недоступан, будући да је у време нашег боравка у Архиву био на конзервацији, и други, чији део овде објављујемо, из 1502. године.⁴

Фрагмент пописа караванција из 1502. године састоји се од 27 листова односно 54 исписане стране. У њему је регистровано више караванцијских група, највише из области Браничева: једна из саме нахије Браничево, пет из нахије Ресава и пет из нахије Шетоње, која иначе не постоји у тимарским дефтерима Смедеревског санџака. Затим, ту су групе караванција из нахија: Омољ, Рудник, Левач, Петруш, Лепеница, Јасеница, Крушевац, Видин, као и караванције из области подручних Видину (Црна Река, Кривина и друге). Такође, у попису постоји неколико страна на којима су унети износи дуговања лица која су имала везе с караванском трговином, вероватно су чинили оружану пратњу каравана; међу њима има муслимана, људи Бали-бега Јахјапашића, посадника тврђаве Видин, спахија али и доста Срба, од којих су многи били мартолоси.

На челу сваке уписане караванцијске групе налазио се вођа каравана – караванбаша (*kervânbaşı*, *serkârân*).⁵ У случају караванција нахије Петруш, коју смо одабрали као пример, уписани су караванбаша

² М. Динић, *Дубровачка средњовековна караванска трговина*; Исти, *Српске земље у средњем веку*, Београд 1978, 305–330; Г. Шкриванић, *Путеви у средњовековној Србији*, Београд 1974, 26–27, 135. С. Димитријевић, *Дубровачки каравани у јужној Србији у XVII веку*, Београд 1958, 7–12, 19–24.

³ İstanbul, Vaşbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), *Ali Emiri tasnifi, Sultan Bayezid Han-ı Sani nu. 68*.

⁴ BOA, *Ali Emiri tasnifi, Sultan Bayezid Han-ı Sani nu. 46*.

⁵ Караванбаша је био представник каравана пред османским властима. Он је одлучивао о броју учесника у каравану, одређивао руту, време поласка, брзину кретања, успутне станице, брину о безбедности путника и робе и друго. S. Faroqhi, *Towns and townsmen of Ottoman Anatolia*, New York 1984, 49, 51; С. Димитријевић, *Дубровачки каравани*, 24.

Милша, син Богдана из села Бујсиловце (Бусиловац) и, вероватно његов заменик, Јован, син попа из данас ишчезлог села Тепша. Они су представљали групу од 322 поносника из 40 села. Скоро сва села налазе се изван средњовековне жупе Петрус, односно османске нахије Петруш у Крушевачком санцаку, која је обухватала простор западно од Велике Мораве.⁶ Нажалост, делови пописа караванција који се односе на саму петрушку област су изгубљени. Сачувани део дефтера који обухвата караванцијска села на територији данашњих области Левча и Темнића одабрали смо као најилустративнији пример караванцијске организације која није следила османске катастарске пописе (*tapu tahrir defterleri*).

Скоро сва наведена караванцијска села у исто време имала су и влашки статус, што смо утврдили анализом више дефтера Смедеревског и Крушевачког санцака⁷ и налазила су се на простору нахије Левач (36 села) и нахије Маглич (2 села). Само два караванцијска села, Бујсиловце и Врбова, су се налазила на територији нахије Петруш у Крушевачком санцаку, с тим што је прво повремено вођено у оквиру нахије Левач.⁸

Власи–караванције уписани су у овом дефтеру личним именом и патронимом, мада има и оних којима је заведено само лично име. Ономастикон је разноврстан и показује која имена су била у употреби у другој половини 15. века; нека од њих су већ у то доба била архаична јер их више не срећемо у каснијим пописима истих области, на пример: Магош, Богош, Данул, Окој, Џиванаш, Кртол, Калаша, Радбој, Рајиман и друга.

Испод сваког уписаног лица наведен је број који је без изузетка увек паран. С обзиром на то да је овде реч о поносницима, ови бројеви не могу ништа друго да означавају до број врећа које су преносили. Поделивши сваки број са два добијамо број коњских товара, односно

⁶ Опширније в. Г. Гарић Петровић, Д. Амедоски, *Становништво и насеља нахије Петруш у 16. веку*, Историјски часопис 62 (2013) 117–137.

⁷ BOA, *Tapu Defteri (TD) 16*, 201–240, 486, 495–510; Istanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları 34/4, 6a, 23a–b, 30b; BOA, *TD 1007*, 170, 207–208; BOA, *TD 1011*, 705, 709, 720, 722, 724, 738, 743, 762, 772, 803.

⁸ Село Бујсиловце (Бусилофча) је 1516. регистровано у нахији Петруш Крушевачког санцака (BOA, *TD 55*, 144) али је 1528. у попису Влаха Смедеревског санцака заведено у оквиру нахије Левач (BOA, *TD 1011*, 772). Касније је, око 1570. године поново пописано у нахији Петруш Крушевачког санцака (BOA, *TD 567*, 100a). Село Врбова се према претходно поменутом попису Влаха из 1528. године налазило у нахији Петруш. Д. Амедоски, Г. Гарић Петровић, *Власи нахије Петруш у попису влаха Смедеревског санцака из 1528. године*, Мешовита грађа (Miscellanea) 33 (2012) 121.

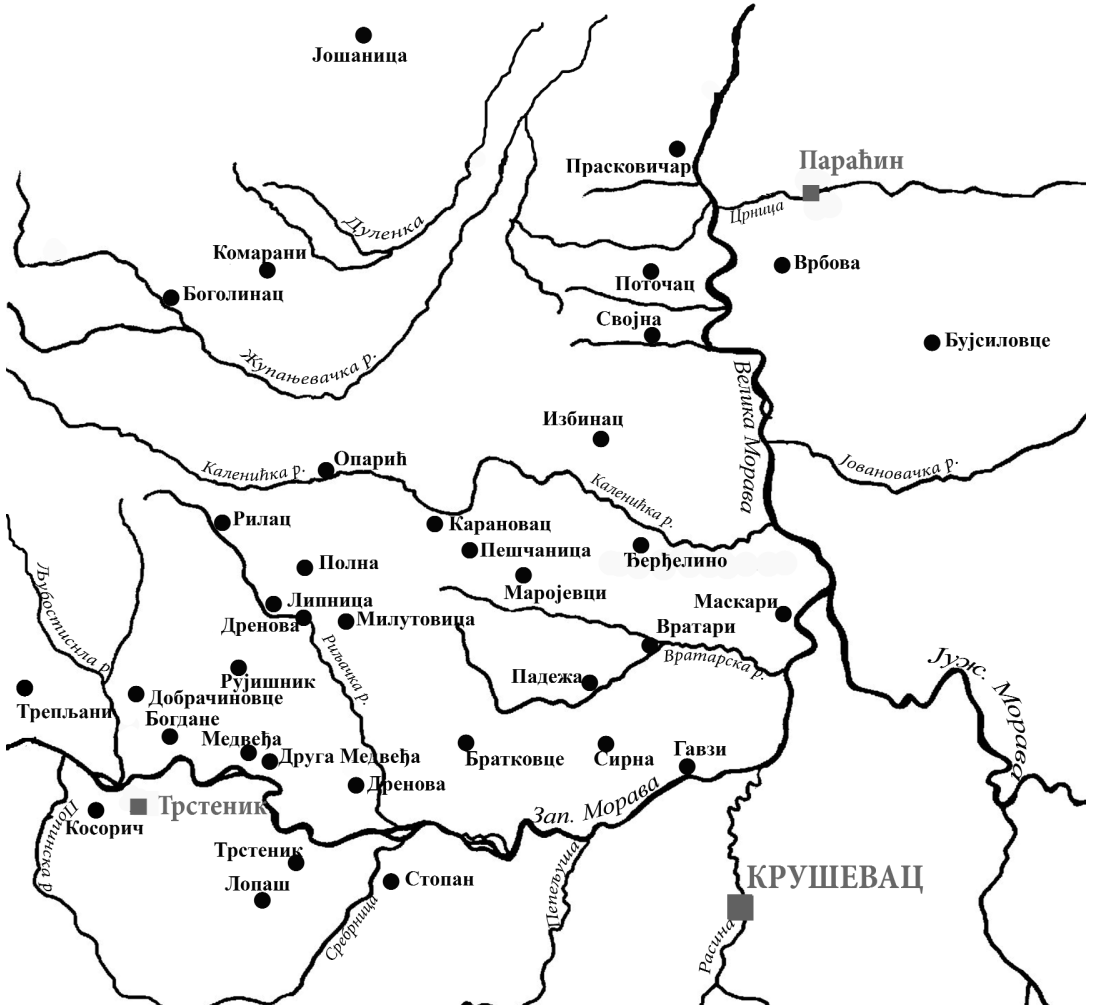
коња са којима је одређени кириција пословао – један коњ носио је један товар тј. две вреће од којих је свака имала просечну тежину око 90 кг.⁹

Кириција није смео да користи већи број коња од оног који је пријавио састављачима дефтера јер је он представљао основ за опорезивање. На крају одређене караванцијске групе дат је укупан број врећа, у случају ових из Петруша 7.552. Поред тог броја увек се наводи и такса (*'ādet*), која износи 1% од укупног броја врећа (75), односно 2% од коњских товара. Ми не можемо са сигурношћу рећи шта означава тај број. Будући да је у Османском царству опорезивана свака врста рада, претпостављамо да је ово процентуални износ (2%) који је држава узимала од зараде коју је остваривао караванција с једним коњем. Могуће је да су у питању и обрачунски златници. Наиме, курс златника према акчи почетком 16. века износио је 1:50.¹⁰ Уколико број коња у овом попису – 3.776 поделимо са износом пореза који је наведен на крају документа - 75 добијамо 50.346 што одговара односу златника и акче. То би могло да значи да је, када је обављао транспортну службу, караванција плаћао држави 1 акчу по коњу за сваки дан проведен у путу. Даља истраживања ове врсте дефтера показале су исправне наше претпоставке.

Просечан кириција је, судећи према подацима који се односе на групу караванција из Левча, располагао са 8 до 10 коња (69%). Поносника са 7 и мање коња било је свега 8%, са око 20 коња било је 20%, а забележен је и један поносник из села Лопаш код Трстеника који их је имао 40. Осим података о броју коња и путној траси, караванцијски дефтери доносе и друге информације које се тичу организације робног саобраћаја у време Османског царства, као и имовинског статуса самих караванција, због чега би требало да постану предмет веће научне пажње.

⁹ С. Димитријевић, *Дубровачки каравани*, 9–10.

¹⁰ Један влашки дукаг (филурија, златник) у Смедеревском санцаку до 1560-их година износио је 50 акчи. С. Катић, *Стварање мартолоских одреда у копаоничким рудницима Плана, Заплана и Беласица*, Крушевачки зборник 13 (2009) 76.

Сл. 1 - Карта караванџија

ПРЕВОД:

[23]

Нахија Петруш, припада Левчу

**Вође каравана Милша с. Богдан и Јован с. поп
9. зилкаде 907. године [16. V 1502]**

Село Полна¹¹

Радоња Богосав 38, Петри Павле 20, Стојан Богдан 20, Радослав Брајан 24, Угљеша Ђорђо 22, Јован Средак 20, Јован Богдан 38, Богдан Боја 16, Радоња Божан 30, Радоња Јован 16
Укупно: 244

Село Риљац¹²

Радич Јелин 34, Стојан Ђурђ 36, Радосав Ђурђ 34, Радован Васил 30, Дабижив Радишин 18, Милија Богдан 18, Божидар Радован 18
Укупно: 188

Село Избинац¹³

Радосав Радован 30, Тодор Радич 18, Радосав Радован 18, Димитрашин Страхиња 16, Радосав Никола 18, Степан Радивој 16, Радич Рајко 40, Радосав Божидар 18, Степан Ђурашин 36, Никола Ђурђ 16, Радохна Раден 14, Петко Владко 18, Радосав Стојан 14, Никола Радован 18, Никола Милашин 16, Богдан Јован 18, Петри Лазар 18, Оливер Димитри 18, Радоња Михаил 18, Никола Радоје 18, Петри Окој 40
Укупно: 436

Село Врбова¹⁴

Ранко Радосав 20, Милко Вукота 20, Вук Степан 20
Укупно: 60

¹¹ Пољна, североисточно од данашњег Трстеника.

¹² Риљац, северно од Трстеника.

¹³ Избеница, северозападно од Варварина.

¹⁴ Данас не постоји село истог имена на подручју које је обухватала нахија Петруш. Ово ишчезло село се највероватније налазило на потесу Врбово, између села Шавци и Стрижа. Карта 1:25.000, Крушевац 531–2–4, Војногеографски институт, друго издање из 1971 (даље ВИГ).

Село Рујишник¹⁵

Марко Раја 20, Дујин Раја 14, Радосав Јелин 34, Тодор Растоје 14, Вукман Вуксан 20, Радивој Вуксан 40, Радосав Милан 34, Богавац Радеш 40, Радун Петак 18, Ковач Вукић 18

Укупно: 252

Село Боголинац¹⁶

Вукосав Радин 20, Радосав Ђурашин 22, Марко Паја 20, Вукоман Ракович 36, Радосав Стојан 18, Вуксан Маринков 20, Радун Влајко 16, Рахац Радосав 16, Вукмир Оливер 16

Укупно: 184

Село Липница¹⁷

Тодор Иван 30, Радосав Радич 38, Радосав Нанка 18, Вукосав Радич 32

Укупно: 118

Село Медвеђа¹⁸

Радун Рађо 20, Дујко Вук 36, Смољан Димитри 40, Вукац Вукша 20, Братул Радохна 20, Вук Радун 20, Радич Радман 18

Укупно: 174

[24]

Село Трепљани¹⁹

Живко Вукашин 18, Дабижив Рахац 20, Тодор Обрад 16, Вукмир Митраљ 20, Радич Тодор 30, Радоња Рахац 20, Мирча Иваниш 20

Укупно: 134²⁰

¹⁵ Истоимено село североисточно од данашњег Трстеника.

¹⁶ Богалинац, југозападно од Рековца.

¹⁷ Село Липница данас не постоји. Можда се налазило негде код истоименог потока који тече између села Риљац и Пољна и код Мале Дренове се улива у Риљачку реку.

¹⁸ Источно од данашњег Трстеника.

¹⁹ Данас ишчезло насеље. Судаћи према напомени у попису Смедеревског санџака из 1516. године (ВОА, *TD 1007*, 170) становници тог села су скупа са монасима Љубостиње обрађивали мезру Татарну на истоименој планини. Данас је Татарна назив врха северозападно од Љубостиње (Карта 1:25.000 Краљево 530-4-2, ВИГ) па би на том простору требало тражити остатке села Трепљана.

²⁰ Писар је унео погрешан збир, треба 144.

Село друга Медвеђа²¹

Јован Раден 20, Милић Вукић 28, Никола Радич 24, Вукман Радич 18,
Марко Петри 34, Радохна Радевац 14, Вићан Радич 38
Укупно: 176

Село Добрачиновце²²

Миле Дујин 38, Радаш Петко 20, Ђурашин Видац 18, Џиванаш Прибил
20, Радич Оливер 16
Укупно: 112

Село Дренова²³

Ђура Радота 20, Радосав Раденко 40, Дамјан Јован 18, Радун Рајиман²⁴
18, Вук Иванко 38, Радосав Влајча 20, Мркша Радеша 44
Укупно: 178²⁵

Село Стопан²⁶

Видац Ивко 40, Петко Радман 18, Марко Вук 18
Укупно: 76

Село Милутовица²⁷

Радич Раден 38, Радован Милун 40, Вучихна Радосав 16, Обрад Марко
16, Мрђан Тохол 32, Радован Вук 18, Петко Обрад 16, Крста Тодор 18,
Војин Радеља 18, Ратко Радоје 24, Милан Винко 36
Укупно: 272

²¹ Источно од данашњег Трстеника. Године 1530. то су Горња и Доња Медвеђа (*MAD 506 numaralı Semendire Livâsı İcmâl Tahrîr Defteri (937/1530), Dizin ve Tıpkıbasım*, Т.С. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Tıpkıbasım, Т.С. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 104, Defter-i Hâkânî Dizisi: XIV (Ankara 2009), 75).

²² Године 1530. године убележена је мезра Доброчиновце код села Љубостиња, са назнаком да припада нахији Левач. На основу тога, може се закључити да се ово село налазило негде у близини Љубостиње (*MAD 506 numaralı Semendire Livâsı İcmâl Tahrîr Defteri (937/1530), Dizin ve Tıpkıbasım*, 23).

²³ Данас вероватно Велика Дренова, источно од Трстеника или Мала Дренова, североисточно од Трстеника.

²⁴ Варијанта имена Радиман.

²⁵ Тачан збир је 198.

²⁶ Стопања, источно од Трстеника.

²⁷ Данас Милутовац, североисточно од Трстеника.

Село Типања²⁸

Радован Добросав 18, Никола Витомир 30, Обрад Рајко 32, Радосав Шумеља 30
Укупно: 110

Село Комарани²⁹

Радич Вук 38, Радосав Радота 18, Дробњак Кртол 36, Радовац Радич 14, Војка Радован 20, Радосав Дабижив 20, Тодор Степоје 12
Укупно: 158

Село Пешчаница³⁰

Вук Радивој 32, Дујко Радосав 18, Степан Радохна 14, Петри Радосав 14, Радосав Степан 42, Радован Радич 16, Вукац Радивој 16, Вукосав Степан 18, Радосав Радивој 14, Радован Ковач 20
Укупно: 194³¹

Село Маројевци³²

Рахац Радак 20, Милак Мароје 32, Данко Добруј 20, Браја Петко 16, Димитри Радосав 18, Раја Радохна 16, Радин Брајан 18, Басара Добраш 18
Укупно: 158

Село Опарић³³

Раден Божуле 18, Радич 12, Владисав Вукман 16, Радован Радојко 10, Вук Пажин 36, Радоје Ђурић 16, Радич Рајко 14, Петко Радован 32, Никола Петрашин 20, Радич Радосав 14
Укупно: 188

²⁸ Непознато.

²⁹ Комаране, јужно од Рековца.

³⁰ Пешчаница, ишчезло насеље које није било могуће убицирати. Судаћи према месту уписа у опширном дефтеру Влаха Смедеревског санцака из 1528. године (ВОА, *TD 1011*, 707) налазило се источно од Варварина, можда у близини села Парцане и Мареново у чијој близини постоје потеси Песковити брег и Песковито брдо (Карта 1:25.000, Крушевац 531–4–2 (Сталаћ), Војногеографски институт, друго издање из 1971).

³¹ Тачан збир је 204.

³² Мареново се некада звало Марјаново, Мариново и Маруново. Могуће је да су некадашњи Маројевци (Марујевци) данашње Мареново које се налази испод Парцана, у непосредној близини Злоговца (Ст. М. Мијатовић, *Темнић*, Српски Етнографски зборник, VI, Београд 1905, 341).

³³ Истоимено село северозападно од Крушевца, у долини Каленићке реке.

Село Бујсиловце³⁴

Драгша Марко 18, Раденко Јека 18, Радич Влајко 26, Дујко Радоје 16, Степан Божуле 16, Јован Црнобран 12, Ђураш Радосав 16, Степан Вуксан 18, Димитри Пријезда 18, Милша Богдан 8

Укупно: 166

Село Карановац³⁵

Јован Радич 32, Петко Дујко 18, Михаил Витосав 14, Радивој Радован 28, Радич Радивој 16

Укупно: 108

Село Богдане³⁶

Божуле Милша 30, Степко Радивој 20, Радоје Петри 20, Радул Радосав 20, Димитри Дамјан 36, Радич Рајчин 20, Вуксан Радосав 20, Степан Богдан 18, Радосав Дабижив 20, Марко Милој 14, Слаја Видац 32, поп Радич 20, Милош Ракич 20, Марко Радоје 40, Раденко Дабин³⁷ 18.

Укупно: 348

Село Трстеник³⁸

Добросав 34, Радич 34, Радун 40, Деветко 40, Вуксан 36, Раша 32, Марко 40, Милан 40, Иван 40, Милош 38, Ивко 40, Дабижив 18, Радохна 40

Укупно: 472

Село Тепша³⁹

Петко 40, Вукча 40, Радул 20, Ђурђ 34, Јован 34, Петри 20, Вечерин 16, Владисав 40, Скорој Божуле 20, Миловац 20, Јован поп 38

Укупно: 332⁴⁰

Село Кнежје⁴¹

Радич 38, Радоња 38, Јован 20, Ђура 18, Јован 40

Укупно: 154

³⁴ Бусиловац, југоисточно од Параћина.

³⁵ Карановац, близу села Опарић.

³⁶ Богдање, североисточно од Трстеника.

³⁷ Дабин је варијанта имена Дабижив (Т. Maretić, *O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba*, RAD JAZU LXXXII (1886) 116).

³⁸ Стари Трстеник, поред села Стопање. Налазио се низводније од данашњег.

³⁹ Непознато.

⁴⁰ Тачан збир је 322.

⁴¹ Непознато.

Село Ђерђелино⁴²

Јован 22, Вукосав 32, Ивко 32

Укупно: 86

Село Падежа⁴³

Радоња 36, Никола 18, Марко 14, Маринко 14, Никола 20, Петко 14,
Милуј 18, Радета 16

Укупно: 150

[25]

Село Костичовци⁴⁴

Радован Вукас 18, Павил Јован 18, Радун Петре 18, Радован Војин 20,
Милко Радивој 18, Степан Радун 16, Радован Јован 16, Радивој Радич 20,
Радуле Дојко 20, Јован Радосав 20, Радивој Степан 16

Укупно: 200

Село Дренова⁴⁵

Радашин Ђурђ 16, Радеља Добрашин 16, Обрад Ђурђ 20, Радич Милосав
20, Вукман Ђурђ 18, Радеља Рахац 20, Милета Вукмир 14, Радашин
Добрашин 18, Ђурашин Радич 18, Вуксан Милашин 20, Радован Богоша
20, Радивој Вукашин 19⁴⁶

Укупно: 219

Село Братковце⁴⁷

Бајич Радоња 32, Вукић Вукас 36, Тодор Жуја 40, Којчин Богдан 30,
Вукић Вукосав 32

Укупно: 170

⁴² Данас постоји поток Ђерђелин који се улива у Каленићку реку (Карта 1:25.000, Крушевац 531–4–1 (Потоцац), Војногеографски институт, друго издање из 1971). Некада је ту постојала варош Ђерђелин (Ст. М. Мијатовић, *Темнић*, 272).

⁴³ Падеж, источно од Сталаћа.

⁴⁴ Костичовци, непознато, можда има везе с потесом Костиштевац код Падежа (Ст. М. Мијатовић, *Темнић*, 333).

⁴⁵ Данас вероватно Велика Дренова, источно од Трстеника или Мала Дренова, североисточно од Трстеника.

⁴⁶ Овде је могуће направљена грешка, јер је овде, као и на још једном месту, уписан непаран број врећа.

⁴⁷ Брајковац, северозападно од Крушевца.

Село Сирна⁴⁸

Степан Рахац 20, Радоња Миладин 12, Костадин Радич 20, Радивој Добруј 18
Укупно: 70

Село Гавзи⁴⁹

Богдан Ђура 20, Петри Радохна 18, Вук Раја 20
Укупно: 58

Село Поточац⁵⁰

Јован Богдан 20, Радосав Ђурђ 36, Ђурђ поп 18, Радул Јован 18, Степан Радован 40, Радохна Јован 16, Радивој Калина 20, Јован Радич 18, Радун Бојој 20, Радул Радован 20, Радохна Добросав 20, Ђурђ Друговац 20, Богдан Радосав 20, Богдан Степан 18, Радосав Бела 12, Младен Петри 20, Радун Никола 16, Божуле Радун 20, Вук Радош 22, Радич Вукас 18, Степан Радосав 20
Укупно: 432

Село Својна⁵¹

Радивој Вукман 40, Милко Иван 40, Ђура Јован 36, Радосав Вуксан 18, Вучихна Радич 16, Борихна Радић 18, Марко Драгић 18, Степан Радован 16, Љубиша Војин 18, Радој Димитри 18, Радосав Браиша 20, Никола Дејак 22
Укупно: 280

Село Маскари⁵²

Богдан Радосав 18, Радич Брајиша 18, Радич Виден 20, Лалош Рајча 36
Укупно: 92

Село Јошаница⁵³

Рад Маливој 18, Радин Магош 36, Радич Радојко 18, Ђура Радован 20, Радован Милич 18, Радован Обрад 20, Радун Богош 18
Укупно: 148

⁴⁸ Срње, северозападно од Крушевца.

⁴⁹ Гавез, северно од Крушевца.

⁵⁰ Југозападно од Параћина.

⁵¹ Својново, поред Велике Мораве, општина Параћин.

⁵² Маскаре, јужно од Варварина.

⁵³ Јошанички Прњавор, западно од Јагодине.

Село Косорич⁵⁴

Радован Радивој 20, Војихна Радун 17,⁵⁵ Стојан Калаша 40, Никола Степан 40, Радбој Димитри 40, Радич Богдан 16, Стојан Рајак 14
Укупно: 187

Село Лопаш⁵⁶

Драгиша Владоје 40, Милша Добрач 40, Влад Радота 20, Вукич Вук 40, Радован Јован 80, Вуксан Радоје 40, Раљин Вишесав 40
Укупно: 300

Село Прасковичар⁵⁷

Бранко Радич 30, Марко Радосав 18, Тодор Вукосав 20
Укупно: 68

Село Вратари⁵⁸

Радоња Радуј 20, Данул Радун 18, Ђура Радосав 16, Богој Оливер 20, Петко Дејан 8, Милош Данчул 18
Укупно: 100

Оверено

Све укупно: 7552 [комада] порез 75

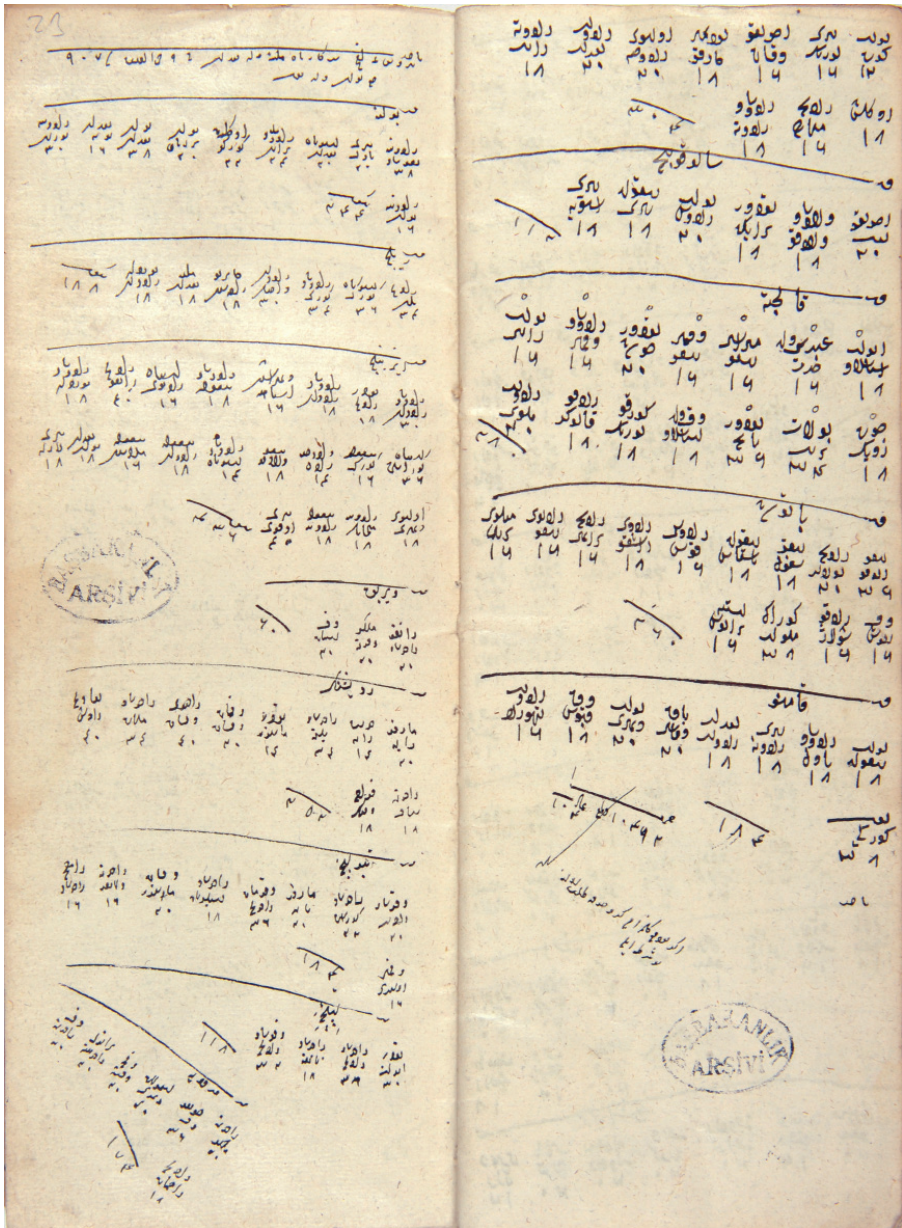
⁵⁴ Ишчезло насеље, налазило се негде у околини села Љубостиња, с обзиром на то да је у попису из 1476. године унета примедба да се у атару села Љубостиње налазе виногради становника Косорића (ВОА, *TD 16*, s. 486). Будући да је Косорић увек припадао нахији Маглич, највероватније се налазио јужно од Љубостиње, на десној обали Западне Мораве, у близини данашњег Трстеника.

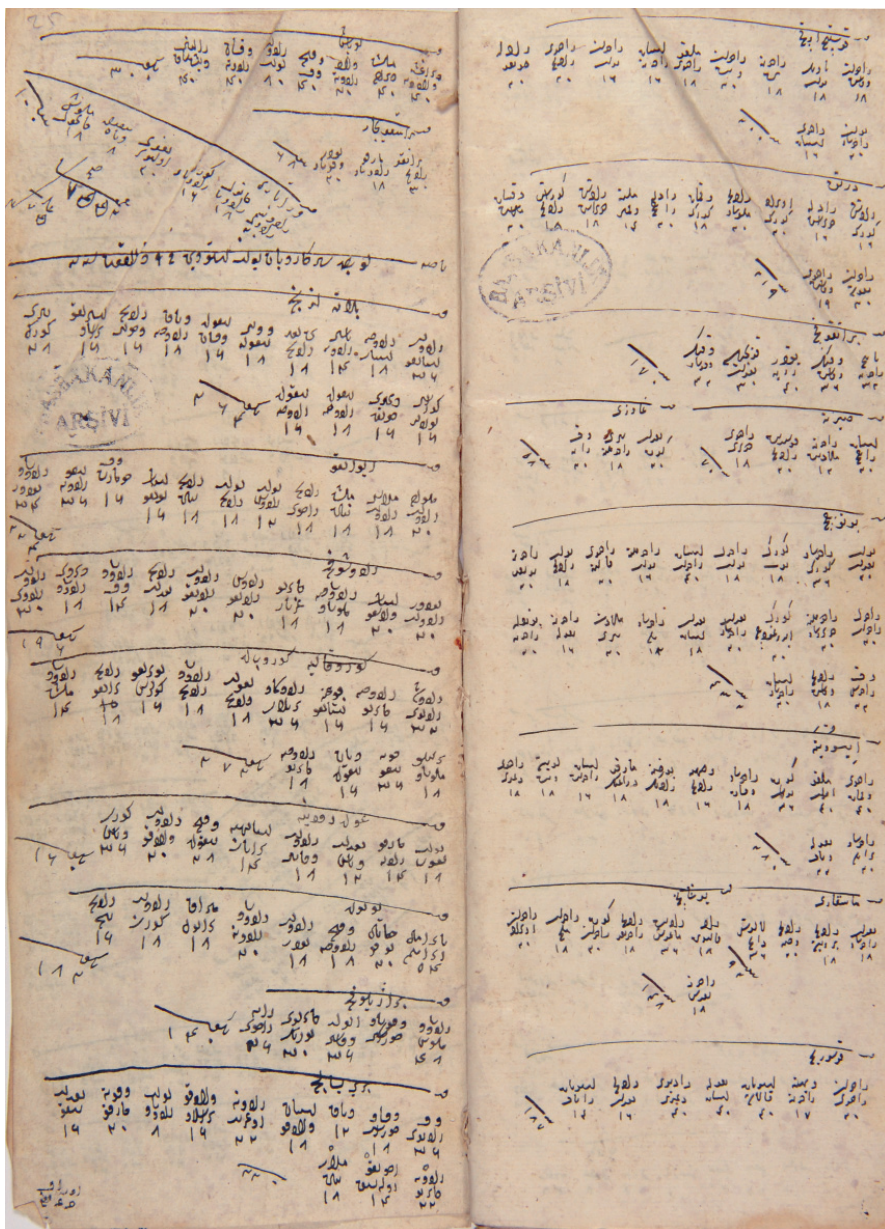
⁵⁵ Овде, као и на још једном месту, непаран број.

⁵⁶ Истоимено село, југозападно од Старог Трстеника.

⁵⁷ Прасковичар, данас село Дворица крај Велике Мораве, између Ћуприје и Параћина, које се до 1822. године звало Праскавица (С. М. Мијатовић, *Белица*, Београд 1941, 96).

⁵⁸ Вратари, западно од Сталаћа.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

ИЗВОРИ – PRIMARY SOURCES

Необјављени извори – Unpublished Primary Sources

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İstanbul

– *Ali Emiri tasnifi, Sultan Bayezid Han-ı Sani*[*AE II Bayezid*]nu.46; 68.

– *Tapu Defteri*16; 567; 1007; 1011.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı

– *Müallim Cevdet Yazmaları* 34/4.

Објављени извори – Published Primary Sources

MAD 506 numaralı Semendire Livâsı İcmâl Tahrîr Defteri (937/1530), Dizin ve Tıpkıbasım, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire *Tıpkıbasım*, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 104, Defter-i Hâkânî Dizisi: XIV, Ankara 2009.

ЛИТЕРАТУРА – SECONDARY WORKS

Maretić T., *O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba*, RAD JAZU LXXXII (1886) 116.

Orhonlu C., *Kâr wân*, Encyclopedia of Islam, third impression, Volume IV, Leiden 1997, 676–679.

Zeki Pakalın M., *Kervan*, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, II, İstanbul 1993, 243–245.

Амедоски Д., Гарић Петровић Г., *Власи нахије Петруш у попису влаха Смедеревског санџака из 1528. године*, Мешовита грађа (Miscellanea) 33 (2012) 113–141 [Amedoski D., Garić Petrović G., *Vlasi nahije Petruš u popisu vlaha Smederevskog sandžaka iz 1528. godine*, Mešovita građa (Miscellanea) 33 (2012) 113–141]

Гарић Петровић Г., Амедоски Д., *Становништво и насеља нахије Петруш у 16. веку*, Историјски часопис 62 (2013) 117–137 [Garić Petrović G., Amedoski D., *Stanovništvo i naselja nahije Petruš u 16. veku*, Istorijски часопис 62 (2013) 117–137]

Димитријевић С., *Дубровачки каравани у јужној Србији у XVII веку*, Београд 1958 [Dimitrijević S., *Dubrovački karavani u južnoj Srbiji u XVII veku*, Beograd 1958]

Динић М., *Дубровачка средњовековна караванска трговина*, Југословенски историјски часопис 3 (1937) 119–146 [Dinić M., *Dubrovačka srednjovekovna karavanska trgovina*, Jugoslovenski istorijski časopis 3 (1937) 119–146]

Динић М., *Српске земље у средњем веку*, Београд 1978 [Dinić M., *Srpske zemlje u srednjem veku*, Beograd 1978]

Катић С., *Стварање мартолоских одреда у копаоничким рудницима Плана, Заплана и Беласица*, Крушевачки зборник 13 (2009) 73–78 [Katić S., *Stvaranje martoloskih odreda u kopaoničkim rudnicima Plana, Zaplana i Belasica*, Kruševački zbornik 13 (2009) 73–78]

Мијатовић С. М., *Белица*, Београд 1941 [Mijatović S. M., *Belica*, Beograd 1941]

Мијатовић Ст. М., *Темнић*, Српски Етнографски зборник, VI, Београд 1905 [Mijatović St. M., *Temnić*, Srpski Etnografski zbornik, VI, Beograd 1905]

Шкриванић Г., *Путеви у средњовековној Србији*, Београд 1974 [Škrivanić G., *Putevi u srednjovekovnoj Srbiji*, Beograd 1974]

Tatjana KATIĆ
Dragana AMEDOSKI

CARAVANNERS OF PETRUŠ NÂHIYE FROM LEVAČ IN 1502

Summary

Caravan traffic in the Balkans in the Middle Ages, and later during the time of the Ottoman Empire, was in the hands of Vlachs – *ponosnik*, *ponesar* or *kiridžija*. For the transport of commercial goods, caravanners were engaged from the villages in the vicinity of the most frequent traffic roads. The Ottoman *defter* of caravanners, prepared according to the location of their residence, enables the reconstruction of the network of trade routes.

In a fragment of the *defter* of caravanners from 1502, a part of which is quoted in the article, caravanners' groups were registered, mostly from the region of Braničevo, but also from the *nâhiye* of Omolj, Rudnik, Levač, Petruš, Lepenica, Jasenica, Kruševac, Vidin.

At the head of every registered caravanners' group there was the caravan leader – *kervânbaşı*, *serkârbân*. In case of caravanners from the Petruš *nâhiye*, which we have selected as an example, two caravan leaders represented a group of 322 caravanners from 40 villages. Almost all villages are located outside the medieval Petruš district, i.e. the Ottoman *nâhiye* of Petruš in the Sandjak of Kruševac.

At the end of a certain caravanners' group, the total number of bags was recorded, in case of Petruš – 7552. In addition to this number, they always specify the tax (*âdet*), which amounted to 1% of the total number of bags (75), i.e. 2% of horse carried cargo.

In addition to the data on the number of horses and the travel route, the caravan registers also bring other information related to the organization of freight traffic at the time of the Ottoman Empire, as well as the socio-economic status of the caravanners themselves, due to which they should be subject to greater scientific attention.

Keywords: caravan, caravanners, 16th century, Petruš, Levač, Ottoman Empire.

Чланак примљен: 30. 03. 2017.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 25. 05. 2017.

